

Maïs, messen en paarden in surreëel Lorca-drama

Met een rituele zegening van het eerste zaad in het uit de winter ontwakende maïsland startte op 1 mei de voorbereiding op openluchtstuk 'Maïstiid' in Ryptsjerk. „De aarde wacht, de aarde smacht naar zaaigoed”, klonk het, terwijl de schikgodinnen met stokken op de bodem sloegen.

Na ruim twee jaar wachten willen regisseur Hans van Buuren en schrijver Bouke Oldenhof in september eindelijk oogsten met acht voorstellingen.

Wiebe van der Hout

'Maïstiid' is een vertaling en bewerking van 'Bloedbruiloft' van Federico García Lorca. Het Spaanse toneelstuk behoort tot het wereldrepertoire. Het origineel tekent een vete in de jaren dertig in een wijnstreek, de Vlaamse remake speelde in de netels, de versie voor Ryptsjerk in de maïsvelden. De familievete krijgt hier vorm in een botsing tussen tegenovergestelde manieren van boer-zijn: biologisch versus intensief, een actueel thema.

„García Lorca is, dan wel vanwege zijn seksuele geaardheid, dan wel als onderdeel van een campagne van massale executies van leden van het Volksfront, door de nationalistische milities van dictator Franco vermoord om zijn toneelstukken”, stipt Hans van Buuren de grote relevantie van de poëet in zijn streng-katholieke omgeving aan. „De macht van de gemeenschap spreekt mij aan in het stuk. Wat doet zij met een naar vrijheid snakkend individu?”

Omdat Bouke Oldenhof zich als toneelschrijver en vertaler vooral met Friestalige stukken bezighoudt, werkte hij nog niet eerder nauw samen met Hans van Buuren. „By de Under de Toer-foarstelling fan Hans yn Ryptsjerk seach ik syn kwaliteiten. Beweging en aksje mei fan de pot gerukt spektakel mei in baarnende auto, mar ek syn goede wurkjen fanút de tekst. Ik ha respekt foar syn ambysje en eigenheid.”

Toen de Ryptsjerkster regisseur de vertaler uit Tijnje benaderde voor een nieuwe Fries-Nederlandse tekst voor 'Bloedbruiloft' was Oldenhof meteen enthousiast. Binnen twee weken had hij al een eerste ruwe versie klaar. „Ferbeane leafde is de grutte hertstocht yn it oeuvre van Lorca, dy't sels homo wie. Dat koene jo yn de jieren tritich better net wêze. It stik spilet op it plattelân en wurdt dêrmei ek folkspoëzy. Lorca syn poëzy sit ek yn de personaazjes. De nacht, de moanne en de dea wurde bygelyks spile.”

Maïs, messen en paarden wilde het tweetal in het stuk zien. Maar hoe breng je ploeteraars van een gesloten gemeenschap op dorre grond in de Spaanse hitte over naar het groene en koelere Fryslân? Oldenhof vertaalde vanuit het origineel en vanuit een Vlaamse en Nederlandse versie.

Jelle Schreuder speelt de jonge versie van de Bruidegom in Maïstiid foto WIG producties

Hij constateert een verschil met Spanjaarden bij het ondergaan van een stuk. „Sy beharkje foaral, wy sjogge folle mear. Ik ha it stik dêrom ynkoarte, wêrtroch der mear tempo en aksje yn sit. De famyljefete is mear in maatskiplik-politike kwastje wurden, sûnder dat dêryn in stânpunt ynnaam wurdt. It is by my ek humoristysker en relativearjend.” Van Buuren stopt in zijn producties graag overdrijving, absurdisme en spektakel. Voor dat laatste leent Lorca zich niet. „Er zit wel ruigheid in. Alle jongetjes lopen met messen rond. Absurd wordt het ook niet, wel surreëel. Als publiek loop je 3 hectare maïs in, gedesoriënteerd naar een totaal andere wereld. Je kunt veel met maïs. Dat verraad ik niet allemaal. Alles is van maïs, ook de huizen. Het gaat ook maïs regenen. In die zin is het toch spectaculair en magisch.”

„De tweetaligheid is verdeeld tussen de rivaliserende partijen. Bouke Oldenhof: „It famke, de breid dêr't spul om is, is twatalich.” Hans van Buuren looft de vertaler vanwege het behoud van Lorca's poëtische genialiteit in de Friese teksten. „Bij de eerste leesrepetities verbaasden de spelers zich al over de prachtige theatertaal.”

Voor de dramaturg was het niet moeilijk het vuur van de Zuid-Europese emotie naar hier te vertalen. „Friezen tinke yn bannich te wêzen, mar dêr bliuwt net folle fan oer as wy spul ha. En Spanjaarden kinne ek hiel ierdsk wêze. Jo rûke dêr de drûge grûn en it binne krekke as Friezen gjin sweeslaggers.”

Het spreekt Oldenhof aan dat Van Buuren

kiest voor spelers met ruime ervaring bij diens eigen productiehuis WIG, voor debutanten en vooral voor de verbinding met Ryptsjerk. „Kinst ek kieze foar bekende beropsspilers as publykslûkers, mar Hans is altiten artystyk en pedagogysk dwaande. De skaal en aard fan it projekt is profesjoneel en syn oanpak ek. Hans van Buuren geeft acteurs graag ruimte voor een eigener invulling van hun rol. „Dat is mijn manier van werken met als enige doel ze een hoger niveau te laten bereiken. Alleen doen alsof is niks, ze moeten hun tekst en personage begrijpen en buiten zichzelf stappen.”

De voorbereiding in pandemietijd valt niet mee. Repeteren kan binnen slechts in kleine groepjes en per scène. Daarom is inmiddels een grote tent voor veiliger oefenen met meer buitenlucht aangeschaft. Ook voor het groepsgewijs zingen met live-muziek, wat ook nog niet binnen en dicht bij elkaar mag.

Het spelen in de openluchtruimte met 2,5 meter hoge begroeiing in plaats van op een toneel heeft volgens Oldenhof het voordeel dat er geen beeld opgeroepen hoeft te worden. Dat is er al. Van Buuren noemt de locatie en de beleving uniek. „Er zijn weinig openluchtspelen met tragedie, dood en een slechte afloop. Je kunt het stuk samenvatten in het Spaanse woord duende, uit de flamenco van het Andalusië van Lorca. Dat staat voor innerlijke kracht, lust, liefde en het kloppen van het bloed. Zo'n soort passie voel je hier alleen maar als het over de Elfstedentocht gaat.”